

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד.ה.
אגף א' לחינוך קדם יסודי

הגן כבית חינוך טובה בן-ארי, יעל שדה

זכויות הילד בגן באשדוד עם המדריכה וירג'יניה

גנים ממוקדי זכויות ילדים

מוצע בזה מסמך לדין העוסק באפשרות להניע תהליך שינוי לבניית תשתית לגני ילדים המהווים "גנים ממוקדי זכויות הילד" בהם תרבות ארגונית חינוכית המבוססת על סמכות דיאלוגית מחד תוך בניית הסכמות על הדרך ונוהלי הגן, ומאידך מעטפת ערכית בכל תחומי החיים של הילדים, ההורים והקהילה הסובבת - כמשפיעים ומושפעים.

תוך מודעות לצורך והכרה כי החברה במדינה שיווינונית חייבת לספק את צרכי האוכלוסייה על-פי ערכיה, ומאחר והילדים בחברה הם הפגיעים ביותר אך הם אזרחים צעירים שלהם דעות ועמדות שיש להתחשב בהם, מוטל עלינו האזרחים הבוגרים, לחוקק חוקים השומרים על זכויות הילדים ולדאוג לאכיפתם. מעשים אלה חייבים להתחיל במסגרת החברתית הראשונה, שהיא גני הילדים, כדי ליצור תשתית עיונית ומעשית כבר בשלב עיצוב האישיות. יש להשקיע בחינוך לגיל הרך, כהכנה וכבבואה למסגרות חברתיות גבוהות ומורכבות יותר.

תוכנית זו מציעה תהליך בו "בונים הסכמות" כתפיסה ארגונית-פדגוגית אחרת. זהו תנאי דמוקרטי לקיומו של כל הסדר, מושתת על מעגלי הידברות בין כל הקבוצות המכילות את הגן, כאשר אמון, אחריות הדדית נתינה וזכויות אדם הם הגורמים המאחדים אותם. הזכויות הם החומר והלבנים שמהם בנויים כל הדיונים המתקיימים במפגשי ההסכמות בכלל בחיי היום יום בגן.

בניית הסכמות היא תהליך הדורש אורך רוח, השתתפות פעילה של כל השותפים כך שתהיה ביניהם תקשורת פעילה, הדדית, מקשיבה ומתייחסת מנקודת ראות שיתופית תוך יכולת לחשוב באופן יצירתי עם "ראש פתוח", במטרה לעצב אורח חיים אנושי ומוסרי המתחשב בגוני התרבות של המשפחות השותפות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד.ה.
אגף א' לחינוך קדם יסודי

נקודת מבט שיתופית מפתחת שייכות למוסד החינוכי, אמפתיה ואכפתיות של המבוגרים והצעירים כאזרחים שווים. הקבוצה הבונה הסכמות חייבת להיות עקבית ומודעת להשקעה הרבה של כל השותפים, ולמחויבות המצופה מהם.

תוכנית זו תוכל לצאת אל הפועל אחרי הסכמה של כל המעורבים בעשייה החינוכית: מערכת החינוך, הילדים, הרשות המקומית או האזורית, הורים ומחנכים.

מטרות:

1. יצירת קהילה סובבת- גן שמטרתה בניית מסגרות בה ילדים באים לידי ביטוי ומימוש עצמי.
2. מיסוד "תרבות של זכויות" בדרך של הדברות (כלים דיאלוגיים) ועריכת הסכמים.
3. פיתוח והטמעת כלים להידברות ארגונית שיטתית.
4. גיבוש תפיסה חינוכית המדגישה את פיתוח עצמאותו של הילד על מצע של תרבות אזרחית.
5. פיתוח עקרונות לפעולה ולשיתוף תלמידים בתכנון ובבצוע מהלך היום-יום.
6. התייחסות אכפתית, רגישה, הוגנת ואוהדת לכל אחד ואחת.
7. טיפוח אוירה תומכת ומקבלת, סובלנית, מכבדת סגנונות אישיים ומעודדת הבעה עצמית חופשית.
8. שימת דגש על הרווחה הרגשית של כל השותפים בקהילת הגן בעיקר משום שהמוסד החינוכי מפגיש "שונים" בתחומי עניין משותפים ועליו לכבד את כל זכויותיהם של חברי הקהילה.
9. ביסוס ערכים הומניים המושתתים על התרבות והמסורת של באי הגן לגווניהם השונים.
10. יצירת סביבה לימודית שוויונית, שיש בה מקום לכל אחד ויש בה מסגרות מתאימות לביטוי של כל אחד ואחת והם ראויים להישמע.
11. דאגה ליישום זכותם של הילדים : הזכות להיות נאהב ורצוי, הזכות לפרטיות, הזכות להגנה, הזכות לחופש הביטוי (מבלי לפגוע באחר), הזכות להישמע, הזכות לדעת, הזכות לבחור, הזכות לשמור על הזהות ועוד.

רציונל:

מערכת החינוך מניחה את היסודות לידיע, הבנה, מודעות, הנעה וכלים לפעילות המעשית למען ערכי השוויון, ההשתתפות, המוסר והכבוד לחוק ולכל אדם, לכן החינוך לשמירה והגנה על זכויות הילד חייבת להתחיל בגן הילדים. אמנם, המשפחה היא המסגרת החברתית הקודמת לגן הילדים, ויש לה תפקיד מכריע בעניין זה, אולם לגורמים חיצוניים קשה להשפיע באופן ישיר ומובנה על המשפחה. לעומת זאת יש למערכת החינוך אפשרות להשפיע על המסגרת המשפחתית דרך גן הילדים. מנקודת ראות מעשית מדובר בבניית מערכת הסכמות שוויונית בין הגננות/המחנכות, הילדים והוריהם ובמעורבות מעשית, בעזרת כללים, מוסדות דרכי תקשורת,

אורך רוח, הקשבה, בניית יחסים וטיפוח חשיבה. הגישה מתמקדת בקידום התפתחות חברתית, רגשית ומוסרית של הילדים, תוך הפנמה של ערכים פרו-סוציאליים ודמוקרטיים, כמו גם, התפתחות אינטלקטואלית, בקהיליה לומדת.

הסכמות ינוסחו בכל גן בהתאם לגיל הילדים ושלב ההתפתחות, לצרכים הייחודיים ובהתאמה לשונות באופי הקהילה סביבתה ומטרותיה. מטרות ויעדים יכולים להשתנות באופן משמעותי בין קהילות השונות המכילות את אוכלוסיות הגן כמו: מטרות ערכיות, סביבתיות, כלכליות ודתיות.

קודים בסיסיים של התנהגות של כל השותפים לחינוך הילדים, מיומנויות חשיבה, תקשורת ויחסים רגשיים נרכשים ונבנים בגיל הרך. **זהו הבסיס אשר ילווה את הילדים** במסגרות חברתיות ולימודיות שונות בעתיד ומכאן חשיבותו הרבה. גן הילדים מהווה מסגרת מוגנת בה יכולים הילדים לחוות אחריות משותפת ליחסים בינאישיים הוגנים ומכובדים. הגן יהווה מודל לסביבה אחראית ואכפתית, אסתטית ובטוחה, מטופחת ומטפחת. הבוגרים השותפים יהוו מודל ברבדים שונים של רקמת החיים בגן.

הקפדה יתרה על שמירת זכויות הילדים ומידה רבה של אחריות וידע מקצועי נדרשים מהמבוגרים האמונים על חינוך הילדים בגיל הרך בשני מישורים: האחד, שלב ההתפתחות המוקדם של הילדים, ניסיון חייהם הקצר ויכולתם המוגבלת להביע דעתם, או לעמוד על שלהם, והשני, הקניית הידע הרלוונטי עבור הילדים להבניית מושגי חשיבה ודפוסי התנהגות הולמים ותואמי התפתחות. שני המישורים אמורים להוביל את הילדים להשתלב כעצמאיים בחברה דמוקרטית בה ילדים ובוגרים הם שווים זכויות.

עוצמתו של תהליך זה הוא בבניית הסכמות המקשרות את התלמידים, המורים / הגננות, ההורים צוות הפיקוח ואחרים לעבודת הגן ויעדיו. כל מי שנעשים שותפים אמיתיים בבניית הסכמות נהנים מתחושה של שייכות, חשיבות ומשמעות אישית. ההשתמעויות המעשיות הנגזרות מהשקפה זו מורכבות ודורשות הערכות, ליווי מקצועי רב-תחומי, ואורך רוח לתהליך חינוכי מתמשך. הנושאים בהם יש לעסוק הם רבים ומגוונים:

- **תקשורת תוך אישית:** תהליך קבלת החלטות, התנהגות במצבים שונים), התלבטות מובנית, ניסיון להבין מדוע אני שונה מאחרים, במה אני דומה להם ומה ייחודי.
- **תקשורת בינאישית:** מעגלי הדברות, תהליכים בפתרון בעיות, הבניית הסכמים ומימושם, בניה ושמירה על ערוצי תקשורת מגוונים כמענה לצרכים וכדרך חיים. יצירת שפה דיאלוגית משותפת המבוססת על חינוך לערכים בבית, בסביבה, בביה"ס ובגן הילדים.
- **מעורבות קהילתית:** הנעת הקהילה להשתתפות בבניית הסכמות סביב עולמם של הילדים וצרכיהם על-פי ערכיה של חברה המושתתת על תרבות ומסורת, מקבלת, סובלנית, מכבדת סגנונות אישיים ומעודדת הבעה עצמית חופשית. יצירת מעורבות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד.ה.
אגף א' לחינוך קדם יסודי

- קהילתית מחייבת לספק מידע, ליזום פעולות חברתיות למען העמקת השיתוף, לגרום לשינוי בהתייחסות הבינאישית בתהליכי רפלקציה והערכה מעצבת.
- **כללים ומסגרות:** דרכי תגובה ומשוב, בניית הסכמות על צרכים שילדים והורים מעלים, עידוד וחיזוק הטוב והקיים ומתן מענה לצרכים רגשיים וקוגניטיביים אישיים.
 - **קודים התנהגותיים:** מתן יחס הוגן ומכובד לכל באי הגן ללא אפליה, מניעת אלימות והשפלה מכל סוג ושמירה על חוקי החברה, בנייה בהסכמה על כללי התנהגות ראויים לכל אחד מהשותפים לחינוך הילדים.
 - **מקצועיות:** הקפדה ושאיפה להתנהגות מקצועית הולמת במערכת יצירתית ופתוחה לקבלת שינויים ושיפורים בהתאם למחקרים, לצרכים משתנים, למחקרים ולחזון החינוכי של השותפים בתהליך.
 - **תקשורת המונים:** דרכים לעיבוד מידע, ביקורת תוך שיח מובנה על אינטראקציות שונות ועל דרכים מגוונות להבעת עמדות שונות כמו שידורי הטלוויזיה, ציור, ותנועה. בניית סינמטק קהילתי - הדרכת הורים וצוותי חינוך בצפייה מבוקרת ומבקרת, כלים לשיח בעקבות צפייה עם הילדים בגן, מסרים גלויים וסמויים בקולנוע, בסרטי אנימציה, מסרים גלויים וסמויים בפרסומות, התמודדות עם צריכה נבונה וכו'.

דגשים ודרכי פעולה:

- לימוד משותף (הורים, גנות, סייעות) של נושאים רלוונטיים.
- הקפדה על כבוד הדדי ושמירת זכויות הפרט על-ידי בניית מערכת כללים, סדר יום ותוכניות חברתיות-חינוכיות מוסכמות.
- מיסוד פגישות קבועות וידועות מראש של השותפים בתהליך שמטרתן גיבוש דפוסי פעולה, רפלקציה וחשיבה משותפת.
- ליווי התהליך בהנחיה שמטרתה בניית תשתית יציבה ומקצועית המתחייבת מהתהליך חברתי מורכב מסוג זה.
- פיתוח מיומנויות תקשורת תוך אישיים ובינאישיים.
- הטמעת הרגלים של מתן משוב חיובי ולא שיפוטי וביקורתי.
- פיתוח שפה עשירה שתאפשר לילדים להביעה את עצמם בצורה בהירה ומושכלת.
- פיתוח מושגי חשיבה מורכבים, כאלה המתחייבים מחיים בחברה דמוקרטית והטרוגנית בסביבה עתירת מידע ורב-תרבותית כמו: שאילת שאלות, מיון והכללה, מעקב אחר תהליכים של סיבה ותוצאה, הסקת מסקנות, וניתוח מצבים חברתיים שונים.
- פיתוח מיומנויות חברתיות כמו פתרון בעיות, שיתוף פעולה, עריכת מ"מ וגישור, יכולת אמפתית (מה חושבים ומרגישים אחרים), עבודה ומשחק בצוותים.
- טיפוח מיומנויות הבעה מילוליות ולא-מילוליות מגוונות, תוך שימוש בטכנולוגיות מתקדמות.
- יצירת סביבה חינוכית עשירה ומגוונת העונה לתחומי עניין וצרכים שונים של ילדים.

כדי להשיג את כל האמור לעיל על המבוגרים ליצור סביבה חינוכית המזמנת התנסויות מגוונות המותאמות לרמות התפתחות שונות ומאפשרת הצלחות. סביבה זו תהייה תומכת, מקדמת ומפרגנת, בשאיפה להנהיג תהליכים אישיים מוסריים ואידיאולוגיים שיצרו אוירה של אחווה בין כל באי הגן ובמעגלי ההשתייכות השונים של הילדים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד.ה.
אגף א' לחינוך קדם יסודי

אמנות שכתבו ילדי הגן באשדוד

פניות ליישום התוכנית - נא לפנות למייל : tovabe@education.gov.il